

ORTODONTIYANING AHAMIYATI VA AFZALLIKLARI

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Stomatologiya yo'nalishi 205-guruh talabasi

Orifova Farziyo O'tkirbek qizi

+998770780781 [E-mail: farzonaaripovva@gmail.com](mailto:farzonaaripovva@gmail.com)

Annotatsiya: Mazkur tezis ortodontiyaning stomatologiya fanidagi tutgan o'rni va ahamiyatini yoritishga bag'ishlangan. Unda dentofasiyal anomaliyalarning kelib chiqish sabablari, ularni diagnostika qilish, oldini olish va davolashning zamonaviy usullari ilmiy asosda bayon etilgan. Ortodontik davolash jarayonida tishlar va jag' suyaklarining o'sishi hamda rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar, tish harakatlarining sagittal, vertikal va transversal yo'nalishlari tavsiflangan. Shuningdek, bolalar va o'smirlar davrida ortodontik aralashuvlarning samaradorligi, og'iz ichki va og'izdan tashqari mexanik kuchlardan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tezisdan ortodontiyaning yakuniy maqsadi sifatida funksional muvozanatni tiklash, optimal okklyuziyani ta'minlash hamda yuz estetik ko'rsatkichlarini yaxshilash masalalari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ortodontiya, dentofasiyal anomaliyalar, tish harakati, jag' suyaklari, okklyuziya, ortodontik davolash, yuz estetikasi

Kirish. Ortodontiya— stomatologiya fanining dentofasiyal anomaliyalarning etiologiyasi, diagnostikasi, oldini olish va davolash usullarini o'rganadigan bo'limi. Ortodontiyadagi aralashuvlarning asosiy maqsadi bolalar va o'smirlarning chaynash-nutq apparati hisoblanadi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, bolalarda ortodontik faoliyat sohasi yuz skeleti va og'iz bo'shlig'ining o'zidan tashqariga chiqadi. Ortodontiya predmeti chaynash-nutq apparatini shakllantirish jarayonida yuzga keladigan buzilishlardir. Ortodontiya deformatsiyalar bilan shug'ullanmaydi, ya'ni shikastlanish yoki kasallik natijasida kelib chiqadigan zarar, genetik jihatdan aniqlangan nuqsonlar kabi faqat rivojlanish anomaliyalarini tuzatadi. Ortopedik stomatologiya deformatsiyalarni tuzatish bilan shug'ullanadi.

Kattalar ortodonti tishlarning yo'qolishi, yoshga bog'liq o'zgarishlar va periodontal kasalliklar natijasida yuzaga keladigan deformatsiyalar bilan shug'ullanadi. Zamonaviy stomatologiya ko'pincha ortodontik ilimsiz malakali yordam ko'rsata olmaydi.

Ortodontiyaning vazifalari tishlarning shakli va hajmini normallashtirish, jag'ning apikal asoslari, jag' suyaklarining o'sishi va rivojlanishini to'g'rilash, okklyuzionni normallashtirish va qo'zg'atuvchi va abduktor mushaklarining optimal dinamik nisbatini yaratishdir. Ortodontiyaning yakuniy maqsadi yuz estetikasini yaxshilash va ideal oklüzyonu ta'minlashdir. Ko'pincha, bu maqsadlarga erishish uchun bir yoki bir nechta tishlarni sagittal, vertikal, transversal yo'nalishlarda yoki bir vaqtning o'zida bir nechta yo'nalishda harakatlantirish kerak. Transversalda tish qismi kengayadi yoki torayadi. Sagittal yo'nalishda tishlar mezial yoki distal tomonga siljiydi. Vertikal yo'nalishda cho'zish (tish jag'dan tashqariga chiqadi) yoki qisqartirish (tish jag'ga botadi) amalga oshiriladi. Shuningdek, tishning o'z o'qi atrofida aylanishi (burilish) ajralib turadi. Tish harakatining ikki turi mavjud – korpusli va oblik-rotatsion. Tana harakati tish toji va ildizining bir vaqtning o'zida bir xil yo'nalishda harakatlanishini nazarda tutadi, ya'ni tishning toji va ildizi bir xil masofada harakat qiladi. Tishning oblik-aylanish harakati tish toji va ildizining turli masofalarda harakatlanishini o'z ichiga oladi. Ildiz va tojga qo'llanadigan kuchlar har xil.

Anomaliyalarni tuzatish uchun og'izdan tashqari ikkilamchi mexanik kuchlar ham qo'llanadi. Og'izdan tashqari kuchlar yuz kamonlari va iyak slinglari yordamida hosil bo'ladi. Tayanch nuqtasi og'iz bo'shlig'idan tashqarida joylashgan bo'lib, bunday ta'sir usullari, harakatlanuvchi tishlardan tashqari, bosh suyagining suyak skeletiga ta'sir qilish imkonini beradi.

Hozirgi vaqtda ko'pchilik ortodontistlar sut tishlari o'sishi boshlangan paytdan boshlab anomaliyalarni tuzatishni boshlash kerak degan fikrda. Buning sababi shundaki, bolalik davrida tuzatishning eng erta boshlanishi eng uzoq davom etadigan ta'sirga ega va suyak tuzilmalarining tez o'sishi va to'qimalarning elastikligi tufayli u qisqa vaqt ichida amalga oshirilishi mumkin. Ortodontiyaning

samaradorligi bemorning yoshi va anomaliyaning tabiati bilan chegaralanadi. Shunday qilib, ortodontiya tishlar va tishlarning nisbiy holatini samarali o'zgartirishi mumkin, ammo jag'lar va yuz skeletining rivojlanishidagi anomaliyalarga samarali ta'sir ko'rsatishga qodir emas

Xulosa: Ortodontiya dentofasiyal anomaliyalarni erta aniqlash va davolashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, tish-jag' tizimining to'g'ri shakllanishini ta'minlaydi. O'z vaqtida olib borilgan ortodontik davolash chaynash va nutq funksiyalarini yaxshilash, optimal okklyuziyani shakllantirish hamda yuz estetik muvozanatini tiklash imkonini beradi. Ayniqsa, bolalik va o'smirlik davrida amalga oshirilgan ortodontik aralashuvlar yuqori samaradorlikka ega bo'lib, kelgusida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan murakkab anomaliyalarning oldini olishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Proffit W.R., Fields H.W., Sarver D.M. Contemporary Orthodontics. — St. Louis: Elsevier, 2019.
2. Anisimova I.V. Ortodontiya. — Moskva: GEOTAR-Media, 2018.
3. Persin L.S. Ortodontiya: darslik. — Moskva: Meditsina, 2017.
4. Axmedov M.A., Rasulov A.A. Stomatologiya asoslari. — Toshkent: Abu Ali ibn Sino nomidagi nashriyot, 2020.